

# “Uluslararası Üretim Zincirlerinde Dönüşüm ve Türkiye’nin Konumu” Raporunun Düşündürdükleri

İzak Atiyas

Sabancı Üniversitesi

2 Mart 2012, KÜ-ANAMED

# Temel bulgular

- Tablo 3.8: üretim süreci ve sektöre göre dış ticaret dengesine katkı: Pozitif katkısı olan sektörler arasında önemli farklılaşma gösteren tek sektör Motorlu Taşıtlar.
- T. 3.17-3.18: Çeşitli ürünlerde ihracat payındaki değişime katkılar: Pazar payı etkisi pozitif,yapısal değişim etkisi negatif. Büyüyen pazarlarda uzmanlaşma düzeyi zayıf. Türkiye talebi artan ürünlerde rekabetçi değil.
- Rekabet gücünü geliştirdiği orta teknolojili ürünlerde ve coğrafi pazarlarda Çek Cumhuriyeti,Macaristan, Polonya ve Slovenya gibi ülkelerle rekabet içinde.

- Tablo 5.6: Seçilmiş ürünlerde “nihai ürün” aşamasında Türkiye rekabetçi. Motorlu taşıtlarda standart girdilerde (parça) rekabetçi.
- Şekil 5.6a. Türkiye küresel düzeyde büyüme hızı düşük olan ürünlerde rekabetçi.
- Şekil 5.7b. İncelenen ürünler arasında Türkiye’nin pazar payının hızlı arttığı ürünler küresel ticarete payı azalan ürünler.

- Türkiye görelî fiyatların düşük olduğu sektörlerde (segmentlerde) rekabetçi; AB-15 pazarında pazar payının arttığı ürünler görelî fiyatın düşük olduğu ürünler (Şekil 5.7a)
- Çin de aşağı yukarı öyle (Şekil 5.7 b).
- AB-12 öyle değil. Pazar payındaki artış ile görelî fiyat arasında bir bağlantı yok. Görelî fiyatı düşük olmadığı halde pazar payları artmış (Şekil 5.7c).
- Anlamı?

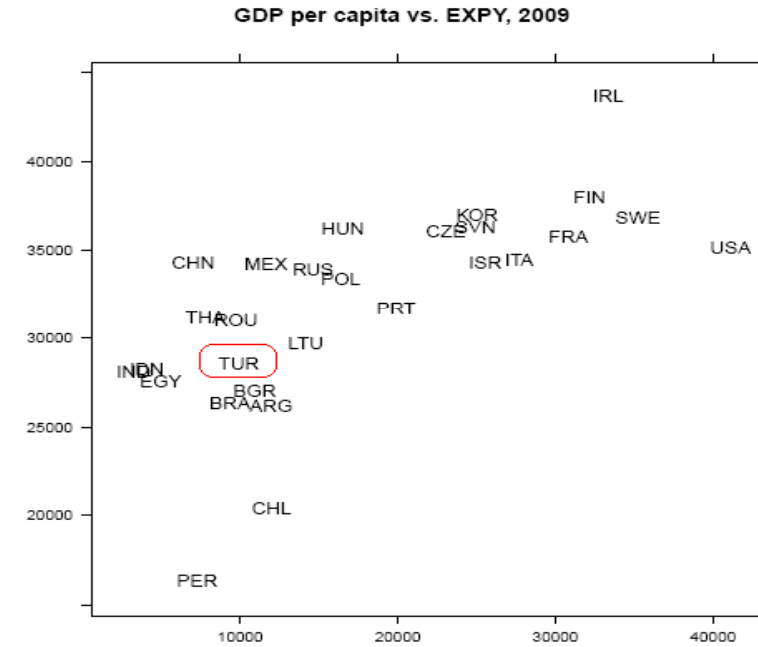
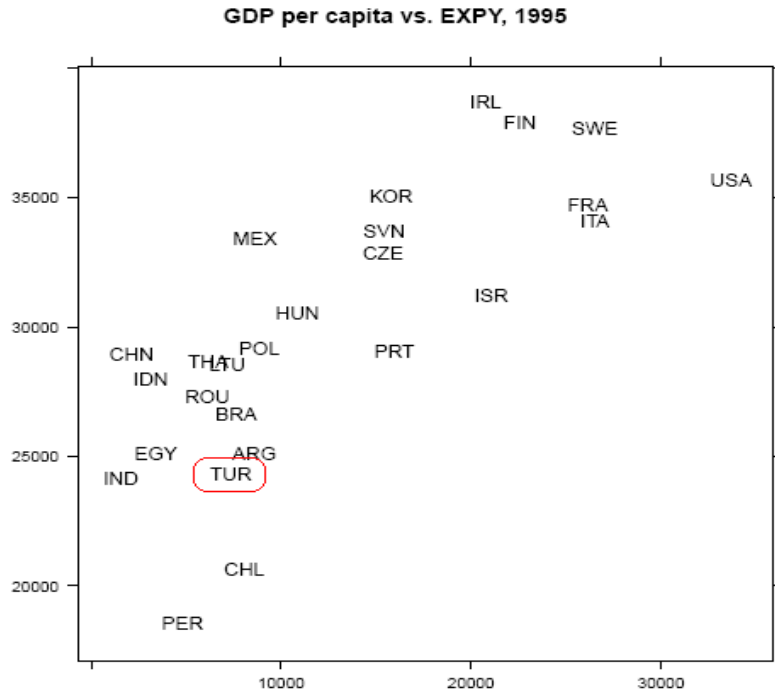
# Genel sonuçlar

- “döneme özgü standartlaşmış, düşük maliyet temelinde rekabetçi olunabilecek ürünlerde uzmanlaşma”.
  - Acaba taklit yeteneği (taklit edebileceği teknoloji yelpazesi) de sınırlı mı?
- Kara taşıtları en başarılı olunan üretim zincirlerinden biri.
- Türkiye’nin bilgi ve iletişim teknolojileri üretim zincirlerinde varlığı yok.
- Mevcut üretim zincirlerine eklemelenme biçimini değiştirmek ve yeni üretim zincirlerinde yer almak zorunda.

# Bu sonuçları destekleyecek başka bulgular

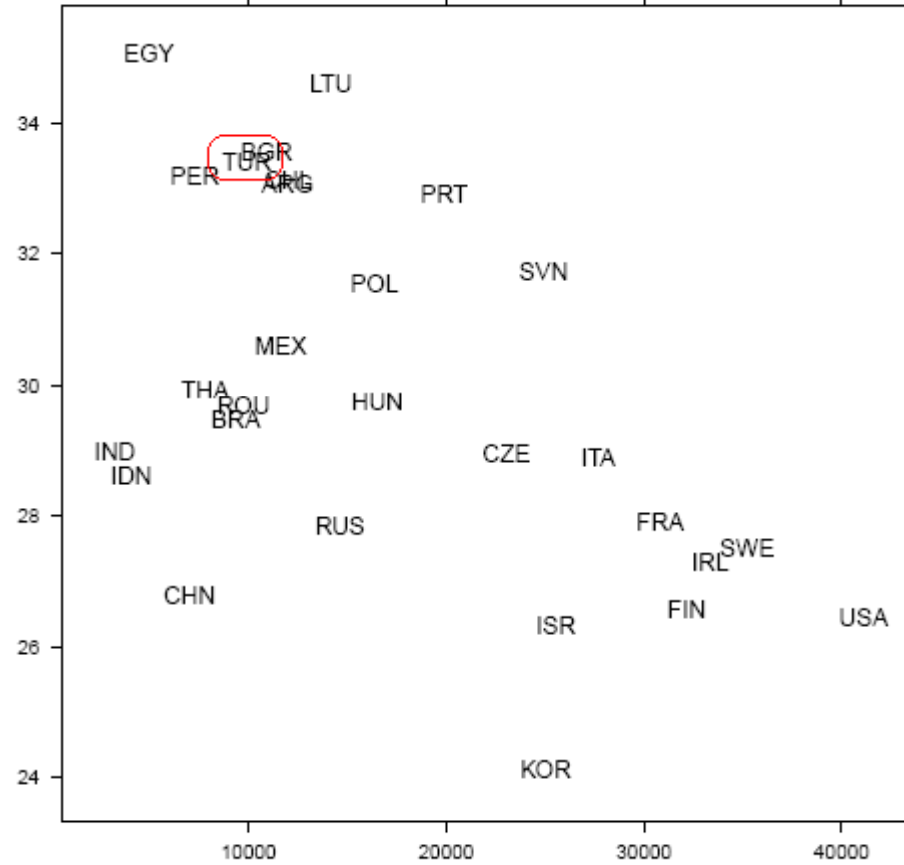
- Türkiye gelir seviyesine göre “sıradan” ürünler ihraç ediyor.
- Türkiye’nin ihracat yapısı “gelişmiş” değil, ihraç ettiği ürünler zengin ülkelerin ihraç ettiği ürünler değil.

## ihracatın “gelişmişlik” düzeyi



EXPY: İhracat sepetinin ortalama “gelir düzeyi” veya “verimliliği”  
EXPY ile gelecekteki büyüme oranı arasında pozitif korelasyon var  
(Hausman, Wang and Rodrik)

GDP per capita vs. Ave. ubiquity, 2009



Ortalama sıradanlık: Ülkenin ihracat sepetindeki ürünlerde uzmanlaşmış başka kaç ülke var? (Hausman and Hidalgo)



# Rapor Hakkında

- Çok iyi bir rapor, zevkle okudum.
- Zamanlama çok iyi! Bilgi içeriği yüksek.
- Dış Ticaret uzmanı olmayanlar için kullanılan göstergeler hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi verilebilirdi.
- Elde edilen sonuçlar hakkında bir miktar daha fazla ekonomik yorum yapılabilirdi.
  - Örnek: görelî fiyatların düşük olması ne anlama gelebilir? Kalite? Piyasa gücü? Hangi durumda hangi yorum daha geçerli olabilir?
- Bölüm 5 (bence en iyi bölüm): Seçilmiş ürünlerin üretim zincirlerindeki unsurların teknoloji içerikleri hakkında bilgi yararlı olurdu. Bu zincirlerde Türkiye'nin pazar payının artmadığı ürünlerin teknolojik içerikleri daha mı yüksek?

# Raporun düşündürdükleri

- Dış ticaret teorisi ile bağlantısı: Türkiye kendinden beklenen alanlarda mı uzmanlaşmış? Uzmanlaşma alanları ne kadar veri alınabilir ne kadar politika seçimi unsuru?
- Bir başka ifade ile: uzmanlaşma ve üretim zincirlerine katılma biçimlerini hangi faktörler belirliyor?
- Genelde üst pazarlarda uzmanlaşma eksikliği var: Bunun nedeni ne olabilir?
  - Farklı alanlarda farklı nedenler (iplik ve motor)
- Örnek: işgücü maliyeti? beceriler? Inovasyon kapasitesi? Fırsatlar ve tesadüfler?

# Kısıtlar nerede?

- Eğitim ve beceriler etkeni
  - Beşeri sermayenin yetersiz olduğuna ilişkin çok sayıda bulgu var.
    - Okullaşma hala çok düşük
    - Eğitimin ortalama kalitesi düşük, kalitesinin varyansı çok yüksek
    - Fırsat eşitliği yok
    - Eğitim özgür ve eleştirel beyinler yetiştirmeye yönelik değil
  - Ticaret yapısı ile işgücü becerileri arasındaki bağlantıyı tam olarak bilmiyoruz.
  - Ancak ihracat ile verimlilik arasında, verimlilik ile beşeri sermaye arasında bir bağlantı olduğunu biliyoruz.

- Bir başka “yatay” konu: ar-ge ve inovasyon kapasitesi
  - Geniş anlamda inovasyon
  - Taklit etme kapasitesi
  - “üniversite sanayi işbirliği”
- Dikey veya “sektöre özgü” konu: Piyasa aksaklıkları özellikle dışsallıklar ve eşgüdüm problemleri
  - Bazı alanlara yatırım yapmak tamamlayıcı yatırımlar gerektiriyor olabilir
  - K. Yılmaz’ın giyim sanayi örneği
- Düzenleyici çerçeve-mevzuat sorunları?

- Sanayi politikası meselesi
  - Sanayi politikası gerekli, ama başarısı nasıl tasarlandığına bağlı olacak
  - Saydamlık, hesap verebilirlik, *değerlendirme*
  - Aksaklıkları hedefleyen bir bakış açısı
  - Ticaret açığının varlığı tek başına mali destek nedeni olmamalı
  - Gites bilgi notu:
    - böyle bir mantık ara sıra ortaya çıkıyor
    - Öte yandan bir katılım ve görüş alışverişi süreci var; mekanik bir yaklaşım değil
    - Aksaklıklar daha net belirlenmeli

# Otomotiv sektörü

- Nihai ürün ihracat performansı başarılı
- Ara malı ihracatı da gelişmiş; bu alanda ithalata bağımlılık azalmış
- Ama elektronik sanayinin otomotive katkısı hemen hemen sıfır (Gites - toplam maliyetin yüzde 30'u, 70'e çıkması bekleniyor)
- Mevzuatın uygun hale getirilmesi için epey uğraş verilmiş
- Başarılı sanayi politikası? (+ aktif bir dernek faaliyeti)
  - Hikayesi henüz yazılmış değil

# Buzdolabı ve kompresör

- Türkiye Çin'den sonra en büyük buzdolabı ihracatçısı (\$ 675 milyon)
- Kompresör buzdolabının en büyük maliyet kalemi (\$ 400 milyon)
- ihraç edilen buzdolaplarımızın önemli bir kısmında ÇHC kompresörleri kullanılmakta
- kompresör maliyetlerinin yarısından fazlasını yalnız demir-çelik ve demir dışı metal ürünleri teşkil ediyor
- Gites: Demir çelikte daha iyi girdi tedarik stratejisi -> kompresör üretiminde avantaj (tamamlayıcı stratejiler)
- Yine de şimdiye kadar neden bu sektörün gelişmediği, ileride hangi temelde daha düşük maliyetlerin yakalanacağı çok açık değil. Aksaklıklar nerede?
- Devlet burada nasıl bir rol almalı? Nasıl bir rol alabilir?

# TV

- Niş neden kaçırıldı? yatırımlar neden yapılmadı? Önemli dersler çıkarılabilir.
- Mikro çalışmalar çok aydınlatıcı olur.